

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 8. Circa actiones, quæ liberales cum sint, sunt tamen speciali iure in
festo prohibitæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

& passim imponenda, vel multum temporis in huiusmodi actionibus sit impendendum: cum hæ actiones sint ex se seruales de se ex aliquo extrinseco honestari, nempe ex graui detrimento, quod pateretur huius iumentis, aut curus onusti ductor, si die festo quiescere cogere-
tur, quocumque iter agendo perueneret. Vel etiam excusatur ob publicam vtilitatem ad quam necessarium ferè semper est, vt sine mora ac grauamine hæ mercium asportatio fiat: & ita cõsuetudo huiusmodi excusationem approbavit. Suar. *ibid* Manu. tom. 2. sum. cap. 121. Sa verb. Festum, num. 5. Palaus citatur.

PROBL. L.

Licetum est, & non est licitum mulionibus iter cum iumentis, aut curribus onustis iter die festo incipere.

201
Nonnulla
suppono.

Suppono, licere eis, iter antè inceptum, die festo continuare. Quia id approbat consuetudo, & quia deberent iter interrompere, graue eis incommodum pararetur, & fortasse Reipublicæ, ad quam merces asportarentur. Sanch. tom. 2. *Consil. libr. 5. cap. 2. dub. 7. num. 8.* Suar. tom. 1. de Relig. lib. 7. cap. 27. num. 3. & alij communiter. Quæstio autem est, num licitum illis sit, die festo illud iter inchoare?

202
Non est
licitum.

Licitum non est. Quia cum soleat accidere, vt magna pars diei impendatur in frequenti onerum leuatione, qui die ipso festo iter incipit sese violandi illud periculo exponit. Casus autem nimij huiusce laboris non tam raro accidit, vt accidentarius esse asseratur. Sic Reginal. lib. 19. num. 50. Margar. *Confel. verb. Festum. Rosel. verb. Feria, num. 2.* D. Antonin. part. 2. tit. 9. cap. 7. §. ultim. Filliuc. tract. 27. num. 128. citatur malè à Pasqualigo decif. 292. num. 3. docet enim contrarium. Layman. lib. 4. tract. 7. cap. 2. num. 5. Barbo. lib. 1. Decretal. cap. Omnes dies de feriis, num. 5.

203
Licitum est.

Licitum est, Missa primùm audita. Quia sic per receptam consuetudinem est introductum, ob Reipublicæ commodum. Ità Manu. part. 1. sum. cap. 121. num. 2. Filliuc. citatur hisce quidem verbis: *Muliones, & asiones, qui bestiis onusti iter faciunt in die festo, & sæpè incipiunt, excusantur*: Sic enim bono publico mercatorum magis conducit. Pasqualig. *ibid.* num. 10. Trull. lib. 3. Decalog. cap. 1. dub. 8. num. 2. Diana part. 1. tract. 15. resol. 36. Machad. tom. 2. lib. 6. part. 8. tract. 6. docum. 4. num. 2. Leand. de præc. Eccles. tract. 1. d. 4. quæst. 5. 2.

204
Eiusdem sum
mentis.

Eiusdem mentis sum. Nam ferè eadem causa militat de inchoatione itineris, ac de ipsius continuatione: cum in vtrâque eadem defatigatio reperitur. Labor qui plerumque impenditur, materiam constituit paruitatem quæ veniale piaculum constituit, licet ab eo ex consuetudine recepta non liberarentur: maior autem labor ex accidenti non vitiat opus, quod licitè fuit inchoatum.

* *

PROBL. LI.

Licet, & non licet, imponere festis diebus onera perpetuo amenti, aut seruo infideli.

Non licet onera imponere perpetuo amenti, Quia imponens huiusmodi onus amenti, ti contra legem agit, cum cogat exerceri prohibita. Nec licitum est ea onera imponere seruo infideli. Quia dominus nequit præcipere seruo, vt exerceat hæc seruilia opera, licet ille ab his abstinere non obligetur: sicut nec possunt facere, vt à iumentis exerceantur. Vnde pariter de onere imposto perpetuo amenti, qui veluti iumentum, legi non subicitur, valet hæc ratio. Sic Moure p. 3. præc. 3. n. 16.

Licet vtrumque: Quia perpetuo amentes non sunt legum capaces: Ergo illas transgredi non possunt: neque imponens onus contra legem agit cum opera seruilia amentem huiusmodi exercere, prohibitum non sit. Eadem ratio in infideli militat. Ità Laym. l. 1. tr. 4. c. 10. n. 3. Paqualig. decif. 309. Diana p. 3. ar. 14. resol. 7. Leand. de præc. Eccles. l. 1. d. 4. q. 53.

Profectò opera seruilia diebus festis interdiciuntur iis, qui modo humano, & viliter exequi possunt præceptum, non infantibus, ac videntur perpetuo amentibus, qui non sunt rationis capaces: nec item interdiciuntur seruis infidelibus, qui Ecclesiæ legibus non tenentur. Vnde cum ij non obligentur, nec dominus onera imponens opus seruile exerceat, quod impediatur festi sanctificationem: non video vndenam possit esse prohibitum. Nec videtur circa perpetuo amentes Moure obiectio: licitum enim est cuique, vt die festo onera à brutis deportentur, si ea onera adiacere possint homines regentes ferè nullo opere seruili: secus si non possent iumenta sine magno hominis opere seruili, seruili operi deferuire. Quia tunc illicitum esset ea onera iumentis imponere ratione operis seruilis hominis imponentis. Monuerim tamen haud esse imponenda onera perpetuo amenti, si ad iram is concitetur, Blasphemias iacet, aut alios percutiat. Quia licet ipse non peccet, iumentis instat, talia opera quæ suapte natura deformitatem habent, principali libero agentis tribuuntur.

CAPVT VIII.

Circà actiones, quæ liberales cum sint, sunt tamen speciali iure in festo prohibita.

PROBL. LII.

Ex consuetudine saltem licita sunt, & non sunt licita Nundine publica (quæ assolentur semel aut bis in anno fieri in diebus festis).

Recolo, quinque esse actiones, quæ licet seruiles non sint, iure tamen speciali in die festo

Sect. II. De Præcepto III. Problemata. 217

fecto interdiciuntur: scilicet Mercatum, Placitum, Iudicium civile, vel criminale, Iuramentum, & Processus ac strepitus iudicialis. Quinta hæc actio prohibetur *c. fin. de feriis*: quatuor illæ *c. 1. de feriis* interdiciuntur. Certè nomine *Mercatus* veniunt Nundinæ, quæ semel aut bis in anno fiunt: & mercatus, quæ semel in hebdomada agitur, & omnis emptionis ac venditionis contractus. Itaque quæsierim, an non obstante huiusmodi prohibitione, saltem ex consuetudine licitæ sint in die festo Nundinæ, quæ semel aut bis in anno fieri assolent?

209
Licita non sunt. Quia est iniqua, prava, & irrationabilis consuetudo. Nam licet mercari absolute peccatum lethale non sit, est tamen ex genere actionum, quæ ad peccatum lethale trahunt: vix enim inter eementes & vendentes non aderit peccatum aliquod, ut de se patet, & habetur in *c. Qualitas de panis. dist. 7. §. 5.* & propter hanc causam specialiter huiusmodi mercatus seu Nundinæ diebus festis prohibentur. Et quidem multum abstrahunt animum à divinis, ad quæ festa destinantur. Ergo hæc consuetudo prorsus iniqua est reputanda. Sic Hostiens. & Abbas ad *c. 1. de feriis*.

210
Sunt equidem licitæ, ex consuetudine. Quia videmus fieri huiusmodi Nundinas diebus festis, non solum quando contingit, dies festos coniungi cum Nundinarum diebus: sed etiam directa intentione festum ad eas designando, ut celebriores fiant: Ergo iam ex consuetudine sunt licitæ. Quod autem eas fecerit licitas consuetudo ostendit: Quia tota observatio festorum & quo ad electionem diei, & quoad viginti quatuor horarum tempus, est de lege humana, ac de iure Ecclesiastico: At potest consuetudo moderari ea, quæ sunt de iure humano, sicut & tollere omnino, argumento *c. fin. de consuetud. dist. 1. Itā Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 12. n. 6. Nauar. sum. c. 13. n. 8. Tolet. l. 4. c. 24. n. 4. Suar. to. 1. de Relig. l. 1. c. 19. n. 3. Caiet. 2. 2. q. 122. a. 4. & alij communiter.*

211
Hoc mihi certum. Hostiensis & Abbas venia. Quia in hisce Nundinis (ne iniqua sit consuetudo) possunt aliquæ rationes tam cohonestantes inveniri, Cohonestat siquidem hunc morem publica necessitas: solum enim fieri Nundinæ diebus festis interdum, ut rustici, ac pauperes homines illas adeant, cum non possint in aliis diebus operas suas deferere, faver pietas: sunt namque aliquando Nundinæ die festo in aliquo loco, quia ea die assolent multitudo populorum illuc causa pietatis convenire: & tunc ne cogatur illuc redire iterum, vel ibidem detineri cum magno dispendio, Nundinæ celebrantur. Ceterum primæ sententiæ fundamento minimè convincor, cum illud non obstat, quominus huiusmodi mercatus aliis diebus licite exerceantur, imò diebus profestis: Ergo nec obstat, quominus in diebus festis licite fiant, si in illis specialiter non prohibeantur, ubi autem consuetudo prævaluit, iam cessavit prohibitio. Præterea quia illa ratio pertinet ad motum legislatoris, non tamen facit materiam legis adeo iniquam, ac necessariam, ut contra illam non possit consuetudo prævalere, ut Suarius affirmat, si ergo consuetudo contraria potest festum omnino tollere, quomodo non poterit illud imminuere? ita ut in illo huiusmodi Nundinæ licitæ existant. *Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

stant? Monuerim tamen, nunquam huiusmodi consuetudinem potuisse ita introduci, ut Missa scilicet omitti valeat absque speciali necessitate excusante. Vnde mortaliter proculdubio delinquet, qui his diebus Missam non audiret, nisi aliunde iuste excusentur. *Suar. cap. 29. numer. 4. Sylvest. v. Dominica, numer. 4. Nauar. sum. cap. 13. num. 8. Tolet. lib. 4. cap. 24. num. 4.*

PROBL. LIII.

Hebdomadarij Mercatus possunt, & non possunt in die festo licite geri.

210
Mercatus, qui fiunt singulis hebdomadis in Urbibus, oppidis, pagis, non possunt licite die festo geri. Quia id iure prohibetur iustitiam quidem cum possint facile in alteram diem transferri, (ut in Valentia & alibi pius usus obtinuit.) Sic Hostiens. & Abbas ad *cap. 1. de feriis*.

213
Fieri licite possunt, id dante consuetudine. Quia consuetudo potest minuire, & tollere ea, quæ sunt de iure humano. Itā Sanchez *tom. 2. consilior. libr. 5. cap. 1. dub. 25. numer. 7. Fagund. de præc. Eccl. lib. 1. cap. 12. numer. 7. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 1. cap. 29. numer. 5. Nauar. sum. cap. 13. num. 8. Tolet. lib. 4. c. 24. num. 4. Sylvest. v. Dominica, q. 5. Caiet. v. In festo licita. & alij communiter.*

214
De hoc minimè dubito cum viderim apud illos Castellæ urbis, ubi dies Iouis designatus est ad mercatum, etiam in die Ascensionis, ac Festi Corporis Christi, conveniuntibus Prælati, illum haberi. Et quidem hebdomadarij possunt fieri die festo in gratiam emptorum, vel quia fortasse sunt rustici, & peregrini, qui alio die adesse huic Urbi non possunt: vel in venditorum gratiam, qui alio die non possunt vendere ob defectum ementium. Quæ omnia generaliter spectata ad publicam pertinent utilitatem. His tamen non obstantibus lex Canonica obligabit nisi consuetudo aliter obtineat.

PROBL. LIV.

Mortale est, mortale non est vendere, & emere in die festo.

215
Mortale ex se non est, si non addit scandalum. Quia ideo prohibetur emptio & venditio in festis, ut in eis opus servile non exerceatur. Sed opus illud servile parum est laboriosum magis enim verbis efficitur, quam actione. Ergo ad summum veniale erit peccatum. At si qualitas actus spectetur, cum sine scandalo geritur, festi haud læditur reverentia. Sic Sotus de *inst. l. 6. q. 2. a. 2. concl. 5. Valent. 2. 2. d. 5. q. 20. p. 5. Hurtado autem de inst. d. 2. de empt. & vendit. diffie. 17. asserit, mortale esse, cum venditio aut emptio fit in Dominicis, non verò in aliis festis.*

216
Est de se mortale, si notabilis festi cuiusvis pars in his actionibus absumatur. Quia sunt promissæ.

Tribuit

hibita fieri in die festo, eo quod sint seruiles. Ita Syluest. v. *Dominica*, qu. 5. concl. 2. Caiet. v. *festor. violatio*. vbi id à mortali excusat, quando modicum solum tempus absumitur. Sanch. lib. 5. *conflic. 25. n. 3.* Fagund. de *prec. Eccl. l. 1. c. 12. n. 8.* Leab. de *Eccl. prac. tr. 1. d. 5. q. 5.*

217 *Hic tenet, & expono.* Equidem ad tertium genus mercatus spectant emptiones, & venditiones quotidianae apertis officinis, quae directe iure Canonico interduntur: & hoc genus est in viridi obseruantia: vnde mortaliter delinquant, qui vendunt, aut emunt die festo, multum absumendo in his actionibus: non autem si exiguum: verbi gratia in vendendis, emendis, & esculentis, ac poculentis aliisque quibus de pretio non est conueniendum, quia iam est aestimatum, ac citò fit. Certe non est prohibitum emere in die festo ad victum necessaria. Quae tamen facile vitari possunt, vitanda sunt, nisi propter leuitatem materiae & confusum vsum aut consuetudinem ementes, ac vendentes excusentur. Sic ob huiusmodi vsum excusantur ementes ac vendentes artocreas, olea, & condimenta, quia solent mercenarii artifices ea vendere, videntibus, ac non repugnantibus Ecclesiae Pastoribus. Similiter non erit peccatum vendere calceos, & alia huiusmodi, cum passim etiam haec venditio toleretur, & publice fiat, & haec necessaria sint, modicoque tempore fiat: potest autem haec consuetudo tolerari propter rusticos, qui non possunt commodè aliis diebus ad urbem aduenire, quin suas operas cum magno deferant detrimento.

PROBL. LV.

Citatio facta in festo illicita quidem: est & non est inualida.

218 *Circa placitum nonnulla praemisso.* Secundum opus, quod iure Canonico in festo fieri prohibetur, est *Placitum*, seu iudicium forense, sub quo nomine omnes actiones pertinentes ad iudicium comprehenduntur c. 1. de feriis. Sic *His diebus nec placitum fiat, neque aliquis ad mortem, vel ad penam iudicetur, nec Sacramenta* (id est iuramenta) *praesentur*. sub hoc ergo Placito strepituque iudicali (qui prohibetur c. ult. de feriis.) tres speciales actiones comprehenduntur, nempe citatio partis, formatio processus, seu cognitio causae, & sententia: quia his tribus actionibus iudicium constat. Haec ergo siue in criminali causa, siue in civili prohibetur: quia praefati textus generaliter loquuntur. Lege Suarium to. 1. de *Relig. l. 2. c. 29. n. 8.* Fagund. de *prec. Eccl. l. 1. c. 12. n. 9.* Palaui to. 1. tr. 9. d. 1. pu. 6. n. 6. Porro non solum haec actiones diebus feriis in honorem Dei prohibentur, sed insuper annullantur, ita vt ex consensu partium valida fieri non possint. c. ult. de feriis. ibi: *Adeo conuenit, ab huiusmodi abstinere, vt consentientibus etiam partibus nec processus habitus teneat, nec sententia quam contingit diebus huiusmodi promulgari.* Scio, si dies feriatas non sit in honorem Dei, sed causa vindemiarum & messium in hominum vtilitatem, (quae festa ruralia dicuntur) actus iudiciales ex partium consensu eo die factos, & licitos & validos esse. Quia

ei vacationi, seu festo possunt partes renunciare, vt pote in gratiam & vtilitatem ipsarum introducto. At si partes non consentiant integra prohibitio, ac annullatio perseverat. Maranta p. 6. de *ordi. iudic. n. 36.* & Fagund. citat. n. 11. His praemissis, aliquas problematicè enodabo quaestiones. Quaeritur itaque, num citatio facta in festo sine necessitate non solum sit illicita, verum etiam inualida?

Inualida non est. Quia ad iudicalem non spectat strepitum: citatur enim pars, vt strepitus iudicialis post hanc necessariam diligentiam factam inchoetur. Sic Cynus apud Panormit. cap. ult. de feriis, num. 19.

Est prorsus inualida. Quia pertinet intrinsecè ad iudicalem strepitum, qui totus prohibitus, & irritus est, cap. ult. de feriis. vbi expressè habetur quod nec processus, nec sententia die festo habita teneat. Ita Bartol. Panormit. & alij Canonistae ad illud caput. Suar. to. 1. de *Relig. l. 1. c. 30. num. 4.* Azor. p. 2. l. 1. cap. 27. q. 15. Fagund. de *prec. Eccl. cap. 13. num. 1.* & 11. Palaui to. 1. tr. 9. d. 1. punct. 7. num. 1. Trull. l. 1. Decal. cap. 1. dub. 9. num. 11. Filiuc. tract. 27. c. 10. num. 191. & alij.

Prima pars iudicii est citatio, quae comprehendit & mandatum Iudicis de citando reo, & ipsius mandati executionem, quae nomine citationis signatur. Quaelibet harum partium, si in die festo geratur, illicita est & nulla, c. *conquestus de feriis*. vbi omnis iudicialis strepitus praecipitur conquirere: sed quaelibet ex his partibus pertinet ad iudicalem strepitum. Itè ibi annullatur processus habitus: sed processus necessario constat ex mandato Iudicis de citando, & executione talis mandati: Ergo omnia haec in die festo gesta annullantur. Ratio est, quia praecipuum Iudicis de citando reum, est actus iurisdictionis contentiosae ex causae cognitione procedens: non enim Iudex hoc mandatum dare potest, quin prius examinet, an iustè, an malitiosè actor procedat: sed ex praefatis textibus constat, omnem strepitum iudicalem diebus his cessare debere. Ergo debet cessare hoc citationis mandatum, quod est iudicii initium. At si mandatum Iudicis in die profesto datum sit, & executio illius in die festo fiatalis executio nulla erit: quia illius executio est propria citatio, & licet fiat per ministrum, sit tamen Iudicis nomine, & secum imbibit Iudicis mandatum, & iurisdictionis exercitium, & ad strepitum iudicalem omnino pertinet. Adnotant tamen Suarius, Fagundez, & Palaui citati, facta hac intimatione die festo mandati expediti in die profesto, non expirare huiusmodi mandatum, sed posse alio die profesto intimari, ac si primo intimatum non esset. Quia ex illa applicatione mandati nulla non annullatur mandatum legitime datum.

PROBL. LVI.

Citatio facta pro die festo nulla prorsus pro assignato die: obligat, & non obligat partem, ad comparendum die proxima sequenti ad diem festum.

Certum est, citationem factam in die profesto pro die festo, illicitam esse & inualidam, min. Quia

Seç. II. De Precepto III. Problemata. 219

Quia pars non potest vocari ad respondendum in die festo, vt constat ex c. *ult. de feriis. Sanch. tom. 2. Confil. l. 5. cap. 2. dub. 27. n. 8. & omnes. Quæserim verò, num saltem citatio illa facta die profesto, obligat partem, ad comparandum die proximo sequenti ad diem festum?*

²²³ Obligat quidem. Quia in huiusmodi citatione duo continentur: vnum, vt pars compareat alterum, tali die. At potest impleri primum vt pote iustum: ergo ad illud pars tenetur: Ergo obligatur saltem ad comparandum die proximo sequenti ad festum. Sic Innoc. Anton. & alij citati à Suario tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 30. num. 3.

²²⁴ Non obligatur. Quia decretum comparandi in die festo fuit irritum & nullum: Ergo nullam potest obligationem inducere Ita Abbas ad cap. *ult. de feriis*, citans Calderin. Cynum, & alios. Svarius *vbis. Azor. tom. 2. l. 1. cap. 27. q. 16. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. cap. 13. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 9. num. 1. Leand. de præc. Eccl. tr. 1. d. 5. q. 18. asserens hanc sententiam longe esse probabiliorē.*

²²⁵ At ego, Leandri venia, crediderim nihil probabilitatis continere. Quia non potest citari pars sine Iudicis (mediante ministro) citatione. At illa citatio omnino fuit irrita: Ego pars citata non est. Quomodo ergo obligabitur die proxima ad diem festum comparere nisi rursus legitime citetur. Igitur secundam sententiam vniçe probabilem esse existimo nixus ratione: esto ab alijs ex auctoritate Innocentij & aliorum primam probabilem esse indicant.

PROBL. LVII.

Si Iudex imperet, vt intra duodecim dies (verbi gratia) pars compareat & dies a duodecimo signatus est festus: tenet, & non tenet mandatum.

²²⁶ Non tenet. Quia tunc Iudex virtualiter obligat, vt pars die festo compareat: siquidem non tenetur intra duodecim dies comparere, dies autem duodecimus est festus: Ergo obligans vt intra duodecim dies pars compareat, eum obligat, die festo comparere. Quod tamen comparitionem in diem sequentem debeat ille differre verba precepti non indicant, imò potius tali dilationi aduersantur. Sic aliqui Doctores, quos refert Maranta p. 6. de ordi. iudicarij. tit. recte concipiunt citatio, n. 119.

²²⁷ Tenet mandatum. Quia est de apparitione tempore licito. Præcipit enim Iudex, ne comparitionem ultra duodecim dies pars proroget: cum autem ille comparere possit quin diebus festis compareat, comparando scilicet tempore habili. Ergo mandatum prorsus est iustum. Ita Maranta citant. Svar. de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 30. numer. 3. Palas tom. 2. tract. 9. d. 2. punct. 7. numer. 3. Fagund. de præc. Eccl. lib. 1. cap. 13. num. 3. 7. & alij.

²²⁸ Intra duodecim illorum dierum circumsum plures sunt dies non festi, in quibus potest pars comparere, si quidem Iudex non cogit, vt die duodecima appareat: Hoc enim mandatum & citatio inualida reddet. Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

retur, sed vt intra duodecim dies teneatur comparere. Vnde secundam sententiam longe probabiliorē (imo, mihi certam) esse indicarim.

PROBL. LVIII.

Cum Iudex imperat, vt intra duodecim dies pars compareat, & duodecima dies est festus: tenetur, & non tenetur pars, præuenire apparitionem ante diem duodecimum, Potest & non potest in diem sequentem ad duodecimum differre.

²²⁹ Non tenetur præuenire apparitionem ante diem duodecimum, sed potest eam in diem sequentem ad festum differre. Quia sic videtur esse vñs, & stylus Iudicum. Sic Svar. tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 30. num. 3. Fagund. de præc. Eccl. lib. 1. cap. 13. num. 7.

²³⁰ Præuenire tenetur. Quia mandatum non arctatur pro aliquo determinato die ex illis duodecim: solum enim obligat, ne ultra differatur. Ita Bartol. ad cap. *Cum delicti, de dolo, & contuma. Bonac. tom. 2. d. 5. quæst. vni. punct. 2. num. 17. Palas tom. 2. tract. 9. d. 2. punct. 7. num. 3.*

²³¹ Hoc probabilius esse putarim. Quia de consuetudine mihi non constat, in rigore autem iuris, si verba pensentur: constare videtur, debere partem diem duodecimum præuenire. Nam si obligat mandatum Iudicis, vt apparitio ultra assignatum diem non differatur, & id geri possit, si vno ex habilibus diebus illis appareat, quo iure quibit apparitionem ultra terminum assignatum protrahere? Quid si Iudex dicat, vt pars appareat duodecimo die: qui est festus: Credendum est, nolle apparitionem ad illam diem determinare, sed velle, ne ultra illum differatur: & tunc validum citatio & mandatum erit. Nam si ad illum diem mandatum determinaretur, certum est nullum fore. In casu autem dubij prima est intentio præsumenda, quia fauorabilior, & quia semper præsumptio gerenda est pro actus valore sic Palas *ubi s.* Si autem perquiras, an reus citari possit existens in loco, vbi dies festus celebratur, tamen si loco, quo Iudex adest, non celebretur? respondeo, non posse. Quia intimatio mandati à Iudice lati fit in loco vbi est dies festus: Ergo fit illicitè & nulliter. Item quia hæc intimatio non est metienda iuxta regulas loci, vbi pars citata residet. Quod secas dixerim de mandato, & sententia, quæ quia à Iudice fiunt, locum Iudicis spectant, & iuxta illius regulas metienda sunt. Verum citatio rei, & intimatio ei facta de Iudicis mandato, semper metienda est ex conditionibus loci, vbi reus existit, quia ibi formaliter fit. Bonac. d. 5. quæst. vni. punct. 2. numer. 20.

PROBL. LX.

Testium, examinatio, (si iuramentum non adfit:) licita ac valida est: & non est in die festo.

235
Nonnulla
suppono.

Secundus actus iudicii, qui prohibetur fieri in die festo, est examinatio testium, sub qua examinatione duæ actiones includuntur. Prima est iuramenti interpositio, de qua nemini est dubium, neque licitam esse, neque validam in die festo, cum ad strepitum iudiciale pertineat, & sit vnum ex expressè prohibitis in c. 1. de feriis: *Nec Sacramenta prestantur*. Secunda actio est examinatio testium, seu eorum depositio. De hac quaesierim, num licita ac valida sit in die festo?

233
Licita est,
valida.

Licita, & valida est. Quia minime prohibetur fieri in festo, si iuramentum in die profesto susceptum sit. Azor. 10. 2. libr. 1. c. 27. quest. 1. 4. cum Glossa, Speculat. Ioan. Andrea. & aliis. Maranta de ordi. iudic. pun. 6. tit. An-
florum editio, num. 40. Abbas autem ad. cap. 1. de feriis, tamen si existimet depositionem testium illicite die festo fieri, quia distrahit à diuinis: at si fiat, validam esse. Quia talis depositio retrahitur ad diem non feriatum, in qua delatum est iuramentum: est enim depositio iuramento accessoria. Et quia non est actus iudicialis, vt à iuramento distinguitur, & ita fieri solet per merum executores, neque persona Iudicis necessum est ibi intercedat.

214
Illicita, & in-
valida est.

Illicita, & inualida est. Quia per hanc depositionem firmatur processus, & bis continuatur: At in cap. Conquestus, de feriis, mandatur, litem omnino quiescere, & processum habitum non tenere: Ergo talis depositio omnino est illicita, & nulla. Ita Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. cap. 30. num. 16. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. cap. 13. num. 16. Palao tom. 2. tract. 9. d. 2. pun. 7. m. 6. Bonac. tom. 2. d. 5. qu. vii. pun. 2. n. 21.

235
Hoc prohibe-
tur reor.

Probabilius hoc mihi. Quia testes non examinantur, nisi renouato iuramento, quod in die festo minime licet. Præterea vel testes cogi possunt die festo ad respondendum, vel non: si cogi nō possunt, ideo est, quia eorū depositio actus est iudicialis, qui in die festo est prohibitus; si cogi possunt, eorum depositio non erit iudicialis actus. At negari non potest, testium depositionem actum esse iudicalem, cum à Iudice fiat, & omnino necessaria sit ad causæ decisionem. Vnde Tabellio scribens die festo dicta testium & fidem illorum faciens, grauiter delinquit. Quia aduersatur directæ prohibitioni: & quia gerit actum nullum. Proculdubio enim scriptura illa pertinet ad processum substantiam, qui in die festo factus irritatur, & annullatur.

PROBL. LX.

Iuramentum extraiudiciale est, & non est in die festo prohibitum.

236
Certum sup-
pono.

Certum est, interpositionem iuramenti nec licitam, nec validam in die festo esse nisi

in certis casibus, de quibus inferius. Quia sic habetur cap. 1. de feriis & omnes docent. Quæ-
sierim verò, num etiam sit prohibitum iura-
mentum extraiudiciale in die festo fieri?

Prohibitum est. Quia textus ille absolute de iuramento loquitur, quod vocabulum omne iuramentum includit. Si autem iuramentum extraiudiciale licitam esse vellet, proculdubio exprimeret. Sic Abbas ad cap. de feriis, n. 8. & cap. ultim. num. 17.

Prohibitum non est. Quia in præfatis Ca-
sibus solum prohibetur iuramentum iudiciale, non verò extraiudiciale; alias enim omne iuramentum aliquin licitum ex obiecto, ex fine, & ex aliis circumstantiis, ex eo solum, quod in festo fieret, esset speciale peccatum: quod videtur absurdum, & contra omnem usum, ac sensum Ecclesiæ. Ita Caiet. 2. 1. q. 122. a. 4. Bonac. tom. 2. d. 5. quest. vii. punct. 2. num. 10. Sanchez. tom. 2. Confil. lib. 5. cap. 2. dub. 30. num. 1. & alij penes ipsum.

Ego autem existimo, nec omnia iuramen-
ta quomodocumque extra iudicium facta esse iure prohibita, vt probat apprimè Caietani ratio: neque sola iuramenta iudicialia solemnia, seu quæ in iudicio præstantur interdici: nam præter hæc prohibentur etiam iuramenta quibus pacta, aut contractus, qui inter homines fieri assolent, firmantur, & præsertim illa, quæ fieri in festo prohibentur nomine Mercatus. Quia hæc iuramenta etiam intelliguntur prohibita in præfatis iuribus. Reliqua autem iuramenta minime prohibentur. Palao tom. 2. tract. 9. d. 2. punct. 8. num. 7. Filliac. 27. num. 201. & 202. Diana pun. 1. tract. 1. resol. 34. & Leand. de præc. Eccl. d. q. 28. ciuldem sunt mentis.

PROBL. LXI.

Iuramentum pro causa spiritali est, & non est in die festo licitum, & validum.

Licitum, & validum est in causis spiritalibus vt sunt matrimoniales. Quia de solis iuramentis & causis temporalibus intelligitur prohibitio iuramenti præscripta in cap. 1. de feriis. Sic Caiet. 2. 1. quest. 122. art. 4. Sanchez 10. 1. Confil. l. 5. cap. 2. dub. 30. num. 2. citans D. Thomam, & Sotum. Inclinare videtur Trull. citans.

Nec licitum, nec validum est. Quia prohibitio iuramenti indicta c. 1. de feriis est generalis, & ad omnia iudicia, ac causas forenses extenditur: Tam ergo temporales, quam spirituales complectitur, cum etiam hæc forenses sint. Ita Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. cap. 30. mon. 8. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 9. num. 14. licet contrarium videatur asserere num. 6. Fagund. de præc. Eccl. lib. 1. cap. 13. numer. 18. 29. & 30. Bonac. tom. 2. d. 5. quest. vii. punct. 2. num. 21. Palao tom. 2. tract. 9. d. 2. punct. 7. n. 7. & 9.

Recolo verba cap. 1. de feriis. ibi: *Nec placitum fiat, nec aliquis ad mortem, vel penam in-
dicetur, nec Sacramenta (id est iuramenta) pre-
stentur*. Vbi videtur præscribi iuramenta solum præstari nō posse in causis temporalibus mortis, & pænæ. Verū si ita esset, exponendū, caput, lequeretur solū iuramenta, ac actus iudiciales

Se& II. De Præcepto III. Problemata. 221

ciales prohiberi in causis criminalibus mortis, ac pœnæ, non autem in aliis temporalibus: quod minime dicendum, nec Caietanus, ausus est affirmare. Præterea illa verba, *Nec placitum fiat*, satis ostendunt, intentionem Pontificis fuisse omnes causas forenses tam temporales, quam spirituales comprehendere; placitum enim in iure Canonico iudicium significat & temporale & spirituale. Vnde existimo longe probabilius, prohibitionem in eo cap. 1. de feriis factam generalem esse ad omnia iudicia, & causas forenses spirituales, ac temporales: & exceptionem, quæ allegatur à Sanchez D. Thomæ, *Nisi forte in magna necessitate*, tam procedere in causis spiritualibus, quam temporalibus, in quibus, si hæc necessitas occurrat, licitum erit ipsum iudicium, & iuramentum in festo. Quia id statim excipitur in eodem capite, Nisi pro pace, aut alia necessitate. De quo inferius.

PROBL. LXII.

Sententia criminalis lata in die non festo, potest, & non potest in die festo executioni dari.

243 **P**otest quidem. Quia cap. ult. de feriis, solum prohibentur in festo fieri iudicialis strepitus, & actus forenses: Sed executio sententiæ est actus extra iudicialis: Ergo in festo non est prohibita. Sic Abbas ad illud cap. & ad cap. ult. de iud. num. 22. Tabie. v. Feria, num. 2.

244 **M**inimè potest. Quia executio sententiæ sub strepitu contentiosi iudicij continetur, vt aperte significatur in l. vi in die C. de feriis, nam strepitus iudicialis (vt dicitur cap. ult. de feriis) est ille, in quo iurgia, & quæstiones, ac perturbationes excitantur: In executione autem sententiæ maior solet esse perturbatio, & maiores quæstiones, iurgique excitari, vt experientia docet, quam in sententiæ probatione: & tamen probatio prohibetur, & irritatur: Ergo & executio. Ita Felin. ad cap. ult. de iudic. num. 13. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 30. n. 11. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. cap. 13. num. 23. Bonac. tom. 2. d. 5. quæst. vni. punct. 2. n. 22. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 9. num. 17. Qui limitant, nisi sententiæ virgeret executio.

245 **H**æc sententiæ mihi probabilior videtur. Nam re vera nullibi, vt experientia compertum est, sit maior strepitus, quam in sententiæ executione. Nec dici potest ille actus extra iudicialis, cum sit vltima iudicij executio, & ad illud pertineat, imò sit præcipuus actus finis, ad quem totum iudicium ordinatur.

PROBL. LXIII.

Sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti valida est, & non est valida lata in diebus festis.

246 **I**licita, & invalida est. Quia l. ult. de c. feriis, mandatur, vt omnes vox Iudicis his diebus *Esco. & Menâ. Theol. Moral. Tom. IV.*

sileat: Sed non silet, cum huiusmodi sententiam profert, sed potius amare loquitur: Ergo id nec licitè nec valide gerere potest. Sic Anton. Butrio in c. ult. de feriis, & alij.

247 **L**icita est & valida. Quia sententiæ hæc non est talis conditionis, quæ causæ cognitionem requirat, sed est præceptum aut lex has pœnas imponens. Qui enim excommunicat, suspendit, aut interdicat, non indicat delicta, sed delinquentem à delicto intendit removere. Ità Bonac. tom. 2. d. 5. quæst. vni. punct. 2. n. 12. Palao tom. 2. tr. 9. d. 2. punct. 7. n. 11. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 13. n. 21. Caiet. 2. 2. q. 122. a. 4. Maranta p. 6. de ordin. iudic. tit. Actorum editio, n. 47. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. c. 30. num. 9.

248 **H**oc mordicus teneo. Quia censoriæ hæc non sunt pœnæ penitentiæ, sed medicinales, & in animæ bonum ordinatæ: Ergo non prohibentur. Neque iudicio textum in l. ult. nobis esse contrarium: Si quidem ibi mandatur, vt omnis vox Iudicis sileat, quæ strepitum iudicalem expostulet, & quæ propriè sit vox Iudicis iudicantis, non superioris medicamen adhibentis.

PROBL. LXIV.

Appellatio est, & non est licita, aut valida in die festo.

249 **N**ec licita nec valida est. Quia appellatio iudicialis est pars processus: Sed processus habitus die festo illicitus & invalidus est: Ergo nec appellatio licita, aut valida erit. Et quia pertinet ad strepitum iudicij, cum suspendat iurisdictionem in iudice à quo, & firmet in Iudice ad quem. Et quia prosequi appellationem in die festo illicitum est ex l. 1. C. de feriis. Etgò à fortiori illam statuere. Sic Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 30. num. 13. Reginald l. 19. num. 43. Qui quidem licet ad dubitando in contrarium inclinare videantur, non autem audent confutellere; nam rationum efficacia ita eos afficit, vt absolute dici possunt huic sententiæ adhærere.

250 **L**icita est, & valida. Quia appellatio non est actus iudicialis, non enim est iurisdictionis exercitium, cum nullo modo à Iudice prononiat, sed à parte. Et quia esto actus sit iudicialis, est actus propriam personam defendens: sed defensio propria iure naturæ quolibet die conceditur: Ergo & appellatio. Et quia in l. 1. C. de feriis conceditur tam in feriis repentinis, quam in solemnibus appellatio; quæ lex, sicut & alie, quæ de hac ratione loquuntur à Iure Canonico est approbata. Ità Gloss. ad cap. ult. de feriis. vbi Abbas n. 12. Felin. col. 5. Caiet. 2. 2. q. 122. a. 4. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 13. n. 24. Palao tom. 2. tr. 9. d. 2. punct. 7. num. 14. Bonac. tom. 2. d. 5. quæst. vni. punct. 2. n. 22. 13. & alij.

251 **S**i rationi esset hærendum, fateor, probabilius mihi videri, appellationem in die festo interponi non posse. At qui communis sententia contrarium affirmant, ei hærendum, ad iudicavi. Quia ex annulatione & prohibitione processuum non omnes illius partes annullari, ac prohiberi putarim, (vt rationes primæ sententiæ informem) sed eam solum partem, quæ Iudicis imbibit Authoritatem. Nec appellatio pertinet ad strepitum iudicalem, & quia sine strepitu fit, & quia

quia est propria defensio. Concedo quidem prosecutionem appellationis fieri non posse, quia hæc sine iudiciali strepitu geri nequit: locus vero appellationem.

PROBL. LXV.

Iudex licetè potest, & non potest actus iurisdictionis voluntariæ exercere.

252
Validi sunt,
non autem
liciti.

Licet sint validi actus voluntariæ iurisdictionis, non autem sunt liciti, si absque speciali necessitate fiant. Quia videtur lodi festi immunitas, cum vel iurisdictionis voluntariæ actiones iudiciale subleant apparatus. Sic Abbas ad c. ult. de feriis. San. h. 10. 1. Confl. c. 1. dub. 27. n. 2. citans Sylvestrum, & Angelum.

253
Liciti sunt,
& validi.

Non solum validè, sed & licetè potest Iudex in die festo actus voluntariæ iurisdictionis exercere: v. gr. dispensare, indulgentias, ac privilegia concedere, providere Beneficia, adoptare, libertatem servis concedere, tutores pupillorum constituere, testamenta conficere, &c. Quia ut constat ex c. ult. de feriis solum prohibentur in festis iudiciales strepitus, & quæ ad illos spectant: At ea, quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, non fiunt cum iudiciali strepitu, ut constat: Ergo possunt licetè exerceri. Ita Suar. 10. 1. de Relig. l. 1. c. 30. num. 9. citans Hostiensem, Ioan. Andream, Speculatorem, Sylvest. & Maranta, quos refert, ac sequitur Fagund. de praecept. Eccles. l. 1. c. 13. n. 14. Villalob. 10. 2. tr. 32. diff. 3. n. 4. Azor. 10. 1. l. 1. c. 27. q. 12. Trull. l. 3. Decal. cap. 1. dub. 9. n. 3. & 4. Bonac. 10. 2. d. 5. q. vni. pun. 2. n. 12. Leand. de praecept. Eccl. tr. 1. d. 5. q. 8. & alij.

454
Hoc fere cer-
tum puto.

Hoc fere certum esse existimo non solum propter tot Doctorum auctoritatem, sed quia in l. Actus, C. de feriis, aperte concedit in festis, emancipare, manumittere, & alia, quæ causæ cognitionem non requirunt.

PROBL. LXVI.

Confessio rei cuiuscunque potest, & non potest validè, ac licetè in die festo recipi.

255
Potest planè

Potest equidem. Quia confessio rei supponit iudicalem strepitum præcessisse, sed ipsius receptio sine strepitu illo iudiciali recipitur. Sic Bald. & Innocent. quos citat, & sequitur Maranta p. 6. ordi. iudic. tit. Actio-rem editio, n. 44.

256
Non potest.

Nec licetè nec validè recipi potest. Quia expressè in c. 1. de feriis cauetur, ibi: In festis nec placitum fiat, nec ad mortem, vel ad poenam iudicetur, nec Sacramenta (id est iuramenta) præstentur. Ergo nec valida, nec licita est in festo huiusmodi confessio, pertinet enim directe ad placitum, quod prohibitum est, & invalidum: confessio enim rei est processus continuatio, & ad sententiam proxima ac necessaria dispositio. Ita Fagund. de praecept. Eccles. l. 1. cap. 13. numer. 18.

Longè probabilius existimo confessionis rei receptionem illicitam, & invalidam esse, Longè hoc nisi in causis Fidei, & nisi statim puniendi reum vergeat necessitas. In causis inquam Fidei domini Inquisitores possunt validè & licetè non solum rei confessionem recipere, sed & sententiam contra hæreticos die festo ferre. Quia præterquam quod id vñs comprobatur, hæc sententia, aut iudicium pertinet ad Religionem, & pietatem, qua interueniente, potest in die festo id munus exerceri. Præterea quia causæ Fidei hoc & aliis privilegiis fruuntur. Demum quia huiusmodi iudicium in diebus festis geri adest, ut maior fiat populi concursus, quod necessarium admodum iudicatur, ad maiorem instructionem morum, illiusque iudicii auguli terrorem.

PROBL. LXVII.

Actus extraiudiciales sunt, & non sunt in die festo prohibiti.

Prohibiti sunt. Quia Notariis prohibitum est in die festo scribere actus iudiciales, & eos dare transcribendos aliis: sed huiusmodi transcriptio saltem non est actus iudicialis, sed extraiudicialis: Ergo non potest actus extraiudicialis in festo die geri. Sic Tolet. libr. 4. cap. 24. num. 10. Eius verba perpende: Non licet Notariis scribere, nec ipsi transcribere, scriptoribus. In quo maxime apparet Notariorum peccatum, qui servant pro festis implere chartas, quas reliquis diebus in breui notant. Quis autem abneget, hunc actum esse extraiudicalem?

Non sunt prohibiti. Quia in iure solum prohibetur iudicialis strepitus, & processus formatio usque ad sententiam: At actus extraiudicialis fit sine iudiciali strepitu: Ergo non est prohibitus. Ita Suar. tom. 1. de Relig. libro 2. capite 30. numero 11. citans Abbatem, Ioan. Andream, Hostiensem, Speculatorem, Bonacin. tom. 2. d. 5. quest. vni. puncto 2. numero 12. Trull. libro 3. Decalog. cap. 1. dub. 9. num. 4. Sayr. in Clau. libr. 7. cap. 2. num. 15.

Communis quidem, ac certa sententia est, actus extraiudiciales non esse in die festo prohibitos, præcisa alia circumstantia, nam sine iudiciali geruntur strepitu. Vnde à mortali excusari posse, Tolet. venia, reor Notarios, & Officiales Curie qui domi privatim transcribunt: nam hi actus non dicuntur geri cum strepitu iudicij.

* *

PROBL. LXVIII.

Advocato, ac Procuratori licitum est, & non est die festo iudicem verbo aut scripto super litem informare, si id fiat ob lucrum.

261 Non licet, si id principaliter ob lucrum geratur: secus si ob pietatem. Quia præterquam quod actus iudicialis videtur esse, etiam subolet servitutem. Sic Sylvest. v. Dominica, q. 5. dicto 3. Margari. Confess. præc. 1. fol. 72.

262 Licet omnino. Quia actus hic nec iudicialis, nec servilis est: Ergo nullo est iure prohibitus. Antecedens patet: neque enim est actus iudicialis, cum nullo iudiciali strepitu fiat nec servilis, cum scribere etiam ob lucrum in die festo actus servilis non sit, ut superius probavimus: Ergo id nullo ex capite erit prohibitum. Ita Filliuc. 17. 27. n. 200. Trull. l. 3. Decal. c. 1. dub. 9. n. 4. Sanch. 10. 2. Confess. l. 5. c. 2. dub. 28. citans Toletum, & Ludou. Lopez. Navar. sum. c. 13. n. 12. Caiet. 2. 2. q. 122. a. 4. Fagund. de præc. Eccl. l. 1. c. 13. n. 25.

263 Hoc omnino licitum esse reor. Quia pro lucro fieri nihil servitutis addicit actui, qui ex se servilis non est. Adde, id ex usu constare. Nam ut Caietanus annotat in Romana Curia Iudices assolent semper Dominicis, ac festis aliis informari diebus, quando causa est in Rota proponenda. Ad cuius exemplum id potest, & id solet ubique fidelium tribunalibus exerceri.

PROBL. LXIX.

Quodlibet lethale peccatum lethale est, & non est specialiter in die festo prohibitum.

264 Quodlibet lethale crimen ita specialiter est prohibitum in die festo, ut illud perpetrans, necessario teneatur circumstantiam diei festi in Confessione explicare. Quia peccatum contrariatur observantia festi, quatenus impedit hominis applicationem ad divina; magis enim impeditur homo à rebus divinis per peccatum, quam per opus servile. Et quia c. Consideret, de penit. dist. 5. dicitur, circumstantiam temporis in Confessione explicandam, si commissum fuit peccatum tempore orationi constituto, aut in festiuitate Sanctorum, aut in ieiunij tempore, Clarius c. 1. de feriis, dicitur Omnes dies Dominicos à vespere in vespere cum omni veneratione decernimus observari, & ab omni illicito opere abstinere. Neque deest pro hac sententia ratio: Quia festum institutum est, ad colendum Deum: cuius cultui peccatum maxime contrariatur. Certè negari non potest, specialem repugnantiam cum ratione habere, ut tempus destinatum ad Deum laudandum in peccatis infumam: At quod rationi repugnat, peccatum est: Ergo speciale crimen est, quod die festo committitur. Sic Medina de orat. q. 10. & 19. Corduba qq. l. 1. q. 6. referens plures Doctores, Et videtur esse aperta D. Tho. senten-

tia, 2. 2. quæst. 121. art. 4. ad 1.

Nullum peccatum est specialiter in die festo prohibitum hoc præcepto, nec necessario in Confessione manifestandum ex festi circumstantia. Quia materia huius præcepti, vel quod in hoc præcepto imperatur est cessatio ab opere servili: sed peccatum ex se non est opus servile: nam de se non est opus mechanicum, & manuale: alias peccatum internum dici posset servile opus, quod autem peccator per crimen servus diaboli efficitur, de quo 2. Petri: illa est servitus metaphorica. Ità Navar. ad c. consideret, de penit. dist. 5. n. 12. Couar. ad c. Alma mater, 1. p. 5. l. n. 3. & l. 4. variat. c. 19. Gutier. l. 1. qq. Canon. c. 31. n. 9. Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 3. Azor. p. 2. l. 1. cap. 28. q. 10. Palao tom. 2. 17. 9. d. 2. pun. 9. n. 3. Bonac. to. 2. d. 5. q. 1. uni. pun. 2. in princ. & alij communiter.

Sententia hæc hisce temporibus communior est amplectenda. Quia cultus, qui hoc præcepto indicitur est sola Missæ auditio, & ab opere servili cessatio: sed per quodlibet peccatum non impeditur Missæ auditio, neque ab opere servili cessatio: Ergo quodlibet peccatum non est cultui diuino mandato contrarium. Ergo cum hoc præcepto non pugnat. Fateor contrarium esse peccatum fini huius præcepti, qui est Deo vacare, & totum illum diem in ipsius honorem transigere, cui fini quolibet actio peccaminosa opponitur. At cum finis præcepti sub præceptum non cadat, (ut est recepta omnium sententia, efficitur quidem, peccatum non cadere sub hoc præcepto observandi festa: quia non cadit sub auditione Missæ, nec sub cessatione ab opere servili.

PROBL. LXX.

Delinquens in die festo perpetrat, & non perpetrat culpam venialem contra Religionem.

Perpetrat quidem saltem venialem culpam. Quia dies festus sanctificatus est, & consecratus ab Ecclesia in diuinum cultum: Ergo quodammodo polluitur, & violatur peccaminosa actione: sicut aliis peccatis patris in Templo, Templum Dei violatur. Sic Caiet. sum. v. Dies festus. Armil. lib. 1. num. 23. Suar. to. 1. de Relig. lib. 2. cap. 18. num. 16.

Nullam culpam contra Religionem committit. Quia non potest esse contra Religionem peccatum, nisi ex ipsamet Religione prohibetur: At ex Religione seruandi festa non prohibetur peccatum, quatenus peccatum est, sed solum opus servile: Ergo peccatum quatenus tale non est contra festi Religionem. Certè si contra Religionem peccaret, qui die festo furtum committeret, posset tanta esse facti gravitas, ut merito peccatum mortale contra Religionem fieret. Ità Palao tom. 2. tract. 9. d. 2. pun. 9. num. 3.

Ei lubens ad hæreo iudicans hunc communiter esse Doctorum sensum. Existimo tamen intra eandem speciem gravius delinquere, qui die festo, quam qui in profesto peccat. Quia hæc gravitas ex multis capitibus confluit tum ex qualitate personæ, tum ex cognitione beneficiorum, tum ex circumstantia loci, tum temporis, &c.